

**ՀՀ Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման
տնտեսական արդյունավետության հաշվարկ**

Բովանդակություն

Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման տնտեսական արդյունավետության հաշվարկման մոտեցումները	3
Վայոց Ձորի մարզի համայնքների նոր ցանկը՝ առաջարկվող խոշորացումից հետո.....	6
Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման տնտեսական օգուտները	6
1. Եղեգնաձոր համայնք	6
2. Ջերմուկ համայնք	9
3. Վայք համայնք	11
4. Ջառիթափ համայնք	14
5. Շատին համայնք	20
6. Արենի համայնք	26
Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման հնարավոր հետևանքները ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների գումարների վրա	32

Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման տնտեսական արդյունավետության հաշվարկման մոտեցումները

Համայնքների խոշորացման արդյունքում առաջանում են որոշակի տնտեսական օգուտներ, ձևավորվում են ազատ միջոցներ, որոնք հնարավոր է ուղղել բնակչությանը նոր ծառայությունների մատուցմանը և մատուցվող ծառայությունների քանակի և որակի բարձրացմանը:

Համայնքների խոշորացման տնտեսական օգուտներն առաջին հերթին արտահայտվում են վարչական ծախսերի կրճատմամբ ի հաշիվ համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի և ընտրովի պաշտոնների թվի կրճատման: Ակնհայտ է, որ համայնքների խոշորացման արդյունքում նոր ձևավորվող համայնքում չեն կարող լինել, օրինակ, թվով 12 համայնքի ղեկավարներ կամ 12 աշխատակազմի քարտուղարներ: Ուստի, անհրաժեշտություն է առաջանում վերանայել նոր ձևավորվող համայնքի հաստիքացուցակն ու կրճատել «լրացուցիչ» հաստիքները:

Պետք է նշել, որ գործնականում բավականին դժվար է հաշվարկել, թե կոնկրետ քանի միավոր հաստիք կկրճատվի և որքան գումար կազատվի համայնքների խոշորացման արդյունքում, քանի որ ներկայումս չկան համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի թվի վերաբերյալ սահմանված նորմատիվներ: Իհարկե, կան պաշտոններ, օրինակ, համայնքի ղեկավարի կամ աշխատակազմի քարտուղարի պաշտոնները, որոնց մասին միանշանակ կարելի է ասել, որ նոր ձևավորված մեկ համայնքում դրանք չեն կարող լինել մի քանի հատ: Սակայն, երբ խոսքը գնում է կոնկրետ մասնագետների մասին, շատ դժվար է ենթադրել, թե նրանցից քանիսը կկրճատվեն, ավելին, նոր ձևավորված համայնքում աշխատակազմի կրճատման արդյունքում տնտեսված գումարների հաշվին նոր ծառայությունների մատուցումը կարող է ենթադրել նոր աշխատողների ներգրավում:

Ուստի, Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ապարատի պահպանման ծախսերի կրճատման հաշվարկը կատարվում է միմիայն փորձագիտական գնահատմամբ՝ հենվելով ծախսերի *նվազագույն կրճատման* գաղափարի վրա: Այսինքն՝ հաշվարկը կատարելիս դիտարկվել են այն պաշտոնները, որոնք փորձագիտական կարծիքով միանշանակ ենթակա են կրճատման: Ստացվում է, որ հաշվարկների արդյունքում կպարզվի, որ ազատվելու է *առնվազն* մի իքս թվով գումար, իրականում գիտակցելով, որ այդ գումարը կարող է լինել ավելին:

Հաշվարկները կատարելիս հաշվի են առնվել նաև խոշորացման արդյունքում նոր պաշտոնների առաջացման անհրաժեշտությունը: Խոսքը, մասնավորապես, վերաբերվում է նոր ձևավորված համայնքի բնակավայրերում (բացի համայնքի կենտրոնի բնակավայրից) «վարչական ներկայացուցչի» պաշտոնին, ով կհանդիսանա նախկին համայնքի տարածքում նոր ստեղծված համայնքի ղեկավարի ներկայացուցիչը: Իհարկե, «վարչական ներկայացուցչի» գործառույթներն էականորեն կտարբերվեն համայնքի ղեկավարի գործառույթներից, և բնականաբար, շատ մեծ ծախս չեն ենթադրի:

Փորձագիտական գնահատմամբ նոր ձևավորվող համայնքի վարչական ծախսերի նվազագույն կրճատման գումարները հաշվարկելու նպատակով կիրառվել են 2 տարբեր մոտեցումներ՝ կախված այն հանգամանքից, թե նոր ձևավորվող համայնքի կազմի մեջ մտնող համայնքներն ինչ կարգավիճակ ունեն (քաղաքային կամ գյուղական): Ստորև ներկայացված է այդ մոտեցումների մանրամասն նկարագիրը:

Մոտեցում 1. Այս մոտեցումը կիրառվել է այն դեպքերում, երբ նոր համայնքը ձևավորվել է միևնույն, այն է՝ գյուղական կարգավիճակ ունեցող համայնքների խոշորացման արդյունքում:

Համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար նախ դիտարկվել են խոշորացվող համայնքների հաստիքացուցակները: Այնուհետև այդ հաստիքացուցակների հաստիքային միավորների մեխանիկական գումարման միջոցով հաշվարկվել է, թե որքան միավոր հաստիք կունենար նոր ձևավորվող համայնքը, եթե չկատարվեին կրճատումներ և որքան գումար կպահանջվեր նրանց պահպանման համար:

Փորձագիտական գնահատմամբ առաջարկվել է խոշորացվող համայնքի նոր հաստիքացուցակը՝ ճշգրտելով մեխանիկական գումարման արդյունքում ձևավորված հաստիքացուցակը հետևյալ կերպ.

- Մինչև 1 միավոր կրճատվել են բոլոր այն հաստիքները, որոնք ենթադրում են վարչական բնույթի աշխատանք, օրինակ, համայնքի ղեկավարի հաստիքը:
- Չի գրոյացվել ոչ մի հաստիքային միավոր, այդպիսով պահպանելով, օրինակ, Շատին համայնքում գյուղատնտեսի հաստիքը:
- Քանի որ հստակ հայտնի չեն մասնագետների գործառույթները, ապա շատ դժվար է ասել, թե որ մասնագետները կկրճատվեն և քանի միավոր հաստիքի անհրաժեշտություն կառաջանա: Այդ պատճառով յուրաքանչյուր համայնքում, ելնելով փորձագիտական դատողություններից, սահմանվել են մասնագետների տարբեր թվով հաստիքներ:
- Ենթադրվել է, որ խոշորացվող բոլոր նախկին համայնքների տարածքում կձևավորվի նոր՝ «վարչական ներկայացուցչի» պաշտոն (բացի համայնքի կենտրոնի բնակավայրից):

Ինչ վերաբերվում է նոր ձևավորված համայնքի աշխատակիցների աշխատավարձին, ապա փորձագիտական գնահատմամբ դրանք սահմանվել են՝ հիմք ընդունելով գործող համայնքներում համապատասխան հաստիքային միավորի դրույքաչափերից ամենաբարձրը՝ ավելացնելով 20 %-ով: Այս տրամաբանությունն առաջ է եկել այն գաղափարից, որ նոր ձևավորված համայնքն ավելի մեծ է, քան նախկինները և հետևաբար աշխատանքն ավելի ծանրաբեռնված է:

Հաշվարկների կատարման ժամանակ երբեմն անհրաժեշտություն է առաջացել որոշակիորեն շեղվել նշված մոտեցումներից՝ ելնելով նպատակահարմարությունից: Օրինակ, Շատին համայնքում առաջատար մասնագետի աշխատավարձը սահմանվել է՝ հիմք ընդունելով գործող համայնքներում այդ հաստիքի դրույքաչափերի միջին կշռված արժեքը՝ ավելացնելով 20 %-ով և այլն: Այդ ճշգրտումները, եթե այդպիսիք կան, ներկայացված են կոնկրետ համայնքի խոշորացման տնտեսական արդյունավետության հաշվարկների մեջ:

Հաշվարկների կատարման ժամանակ ենթադրվել է, որ խոշորացվող համայնքում նոր ձևավորվող «վարչական ներկայացուցչի» պաշտոնը կլինի վճարովի և վճարի չափը կարող է տատանվել՝ կախված նախկին համայնքի բնակչության թվից: Հաշվարկների կատարման նպատակով վերցվել է միջինացված թիվ, այն է՝ 50.0 հազ. դրամ:

Մտնեցում 2. Այս մոտեցումը կիրառվել է այն դեպքերում, երբ նոր համայնքը ձևավորվել է տարբեր, այն է՝ թե գյուղական և թե քաղաքային կարգավիճակ ունեցող համայնքների խոշորացման արդյունքում:

Այսպես, ենթադրվել է, որ քաղաքային համայնքի գործող վարչական ապարատի պահպանման հետ կապված ծախսերի հաշվին հնարավոր կլինի սպասարկել խոշորացված համայնքն ամբողջությամբ: Ասվածը նշանակում է, որ նախ, խոշորացման արդյունքում անհրաժեշտություն չի առաջանա ձևավորել նոր հաստիքներ (բացառությամբ վարչական ներկայացուցչի պաշտոնի) և կտնտեսվեն խոշորացվող գյուղական համայնքների աշխատակազմերին աշխատավարձի վճարման և սոցալ հատկացումների գծով ծախսերն ամբողջությամբ: Փաստորեն, այս դեպքում նոր ձևավորված համայնքի առաջարկվող հաստիքացուցակն ըստ էության իրենից ներկայացնում է խոշորացվող համայնքների կազմի մեջ մտնող քաղաքային համայնքի հաստիքացուցակը: Բացի այդ, կտնտեսվեն նաև խոշորացվող գյուղական համայնքների մյուս վարչական ծախսերը, ինչպիսիք են, օրինակ,

վարչական շենքի պահպանման ծախսերը և այլն: Այսինքն՝ նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում կտնտեսվեն քաղաքային համայնքին միացվող բոլոր գյուղական համայնքների վարչական ծախսերն ամբողջությամբ:

Այս մոտեցման դեպքում նույնպես խոշորացվող համայնքում նոր ձևավորվող «վարչական ներկայացուցչի» պաշտոնի վճարի չափը սահմանվել է միջինացված թիվ, այն է՝ 50.0 հազ. դրամ:

Նկարագրված մոտեցմամբ համայնքների խոշորացման արդյունքում նվազագույն տնտեսվող գումարը հաշվարկվել է հետևյալ բանաձևի միջոցով՝

$$N_{S9} = V_{D} - V_{L_{D}}$$

Որտեղ՝

N_{S9}-ն նվազագույն տնտեսվող գումարն է

V_D-ն տվյալ քաղաքային համայնքին միացվող բոլոր գյուղական համայնքների բյուջեների վարչական ծախսերի հանրագումարն է

V_{L_D}-ն խոշորացվող նախկին գյուղական համայնքներում վարչական ներկայացուցիչների պահպանման (աշխատավարձ և սոցապ. հատկացումներ) հետ կապված ծախսերն են

Հարկ է նշել, որ համայնքների խոշորացման արդյունքում միայն աշխատավարձի գծով ծախսը չէ, որ կարող է տնտեսվել: Միանշանակ կարելի է ասել, որ զգալի տնտեսումներ կլինեն նաև նախկին համայնքների վարչական շենքերի պահպանման ծախսերի գծով, քանի որ խոշորացման արդյունքում անհրաժեշտություն կառաջանա պահպանել ընդամենը մեկ վարչական շենք: Բացի այդ, հնարավոր է, որ տնտեսումներ լինեն նաև գործող հիմնարկների պահպանման գծով: Համայնքների խոշորացման տնտեսական արդյունավետության հաշվարկի ժամանակ դիտարկվել են, թե նոր ձևավորվող համայնքում ինչ գործող հիմնարկներ կան և տրվել փորձագիտական գնահատականներ, թե որ հիմնարկների թիվն է հնարավոր կրճատել՝ դրանով հանգեցնելով որոշակի տնտեսումների:

Հարկ է նշել, որ համայնքների խոշորացման տնտեսական արդյունավետությունն արտահայտվում է ոչ միայն համայնքային մակարդակում, այլ նաև պետական մակարդակում: Քանի որ խոշորացվող համայնքներում կան, օրինակ, դպրոցներ, որոնց պահպանման ծախսերը ֆինանսավորվում են պետական բյուջեից: Մարզի գրեթե բոլոր համայնքներում կան հանրակրթական դպրոցներ: Սակայն նրանցից մեծ մասում մատուցվող ծառայությունները գտնվում են ցածր մակարդակի վրա (չկան նորմալ շենքային պայմաններ, աշակերտների թիվն է խսիտ սահմանափակ, չկա հնարավորություն անհրաժեշտ մանկավարժական անձնակազմ պահելու համար, ինչի արդյունքում նույն մանկավարժը կարող է դասվանադել մի քանի տարբեր առարկաներ և այլն): Համայնքների խոշորացման արդյունքում հնարավոր կլինի համայնքի բնակավայրերում կրճատել դպրոցների թիվը և ձեռք բերել, օրինակ, տրանսպորտային միջոց, որը հասանելի կդարձնի տվյալ ծառայությունը այն համայնքների բնակիչների համար, որտեղ կրճատվել են դպրոցները, իսկ կրճատման արդյունքում տնտեսված գումարներն ուղղել գործող դպրոցի շենքի վերանորոգմանը, բարձր որակավորում ունեցող մանկավարժական կադրերի ներգրավմանը, գրքային ֆոնդի ստեղծմանը և այլն: Այս ամենը հնարավորություն կտա ապահովել որակյալ կրթություն: Փաստորեն, համայնքների խոշորացման արդյունքում տնտեսական օգուտների ստացումը կարևոր է ոչ միայն նոր ծառայությունների մատուցման, այլ նաև մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացման տեսանկյունից թե համայնքային և թե պետական մակարդակում:

Խոշորացման արդյունքում գումարների տնտեսման էֆեկտն ավելի ակնառու դարձնելու նպատակով այդ գումարները համադրվել են խոշորացվող համայնքների բյուջետային ծախսերի հետ:

Համայնքներում ծառայությունների մատուցման մակարդակի մասին կարելի է որոշակի պատկերացում կազմել տարբեր ցուցանիշների միջոցով, ինչպիսիք են, օրինակ, բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական (աշխատակազմի պահպանման) ծախսերի և համայնքի բյուջեի ծախսերի կազմում վարչական (աշխատակազմի պահպանման) ծախսերի տեսակարար կշիռն արտահայտող ցուցանիշները: Տրամաբանությունը հուշում է, որ նույն եկամուտների պայմաններում որքան այդ ցածր են այդ ցուցանիշները, այնքան շատ գումարներ են ազատվում, որոնք կարող են ուղղվել համայնքային ծառայությունների մատուցմանը կամ կապիտալ բյուջե: Ելնելով ծախսերի նվազագույն կրճատման գնահատականից, հաշվարկվել են, թե այս երկու ցուցանիշները ինչպիսի փոփոխություն կկրեն Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման արդյունքում:

Վայոց Ձորի մարզի համայնքների նոր ցանկը՝ առաջարկվող խոշորացումից հետո

Առաջարկվում է Վայոց Ձորի մարզի 44 համայնքների թիվը խոշորացման միջոցով հասցնել 7-ի հետևյալ ճանապարհով՝

1. **Եղեգնաձոր** համայնք՝ Ագարակաձորի, Գնիշիկի, Գետափի, Արփիի, Աղավնաձորի, Գլաձորի և Վերնաշենի ընդգրկմամբ
2. **Ջերմուկ** համայնք՝ Գնդեվազի ընդգրկմամբ
3. **Վայք** համայնք՝ Արինի, Ագատեկի, Արտավանի, Սարավանի, Փռռի, Յերիերի, Կարմրաշենի և Ջեղեայի ընդգրկմամբ
4. **Մալիշկա** համայնք
5. **Ձառիթափ** համայնք՝ Բարձրունու, Գոմքի, Խնձորուտի, Մարտիրոսի, Նոր Ազնաբերդի և Սերսի ընդգրկմամբ
6. **Շատին** համայնք՝ Աղնջաձորի, Արտաբույնքի, Գողթանիկի, Եղեգիսի, Թառաթունքի, Յերմոնի, Յորբատեղի, Յորսի, Սալլիի, Վարդահովիտի և Քարագլուխի ընդգրկմամբ
7. **Արենի** համայնք՝ Խաչիկի, Ելփինի, Չիվայի և Ռինդի ընդգրկմամբ

Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման տնտեսական օգուտները

1. Եղեգնաձոր համայնք

Եղեգնաձոր համայնքն առաջարկվում է ձևավորել հետևյալ համայնքների խոշորացման միջոցով՝ Եղեգնաձոր, Ագարակաձոր, Գնիշիկ, Գետափ, Արփի, Աղավնաձոր, Գլաձոր և Վերնաշեն (*ընդամենը 8 համայնք*):

Նոր ձևավորված համայնքը կազմված կլինի ինը բնակավայրից և կունենա 19513 բնակիչ:

Նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար կիրառվել է 2-րդ մոտեցումը:

Խոշորացվող համայնքներում 2010 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ առկա են 81.8 միավոր հաստիքներ, որից.

- Եղեգնաձոր համայնքում՝ 19 միավոր
- Ագարակաձոր համայնքում՝ 7 միավոր
- Գնիշիկ համայնքում՝ 5 միավոր
- Գետափ համայնքում՝ 10.8 միավոր
- Արփի համայնքում՝ 9 միավոր
- Աղավնաձոր համայնքում՝ 12 միավոր
- Գլաձոր համայնքում՝ 11 միավոր
- Վերնաշեն համայնքում՝ 8 միավոր

Փաստորեն, վերևում նկարագրված 2-րդ մոտեցումը կիրառելու դեպքում կարելի է ասել, որ խոշորացման արդյունքում կկրճատվեն 55.8 միավոր հաստիքներ և առկա կլինեն ընդհանուր թվով 26 միավոր հաստիքներ, որոնցից 19-ը Վայք քաղաքային համայնքում առկա բոլոր հաստիքներն են, իսկ 7-ը խոշորացվող նախկին համայնքներում նոր ձևավորվող վարչական ներկայացուցիչների հաստիքները:

Նկարագրված մոտեցմամբ հաշվարկները կատարելու դեպքում համայնքների խոշորացման արդյունքում նվազագույն տնտեսվող գումարը կկազմի՝

$$ՆՏԳ = ՎԾ - ՎՆԾ = 89,539.1 \text{ հազ. դրամ} - 7 * 738.0 \text{ հազ. դրամ} = 84,373.1 \text{ հազ. դրամ}$$

*Որտեղ՝ ՎԾ-ն Եղեգնաձոր քաղաքային համայնքին միացվող Ագարակաձոր, Գնիշիկ, Գետափ, Արփի, Աղավնաձոր, Գլաձոր և Վերնաշեն գյուղական համայնքների 2009 թ. բյուջեների վարչական ծախսերի հանրագումարն է
ՎՆԾ-ն խոշորացվող նախկին գյուղական համայնքներում վարչական ներկայացուցիչների պահպանման (աշխատավարձ և սոցապ. հատկացումներ) հետ կապված ծախսերն են՝*

Տարեկան աշխատավարձ = $12 * 50.0 = 600.0$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12 * (7.0 + (50.0 - 20.0) * 15\%) = 138.0$ հազ. դրամ

Խոշորացման արդյունքում որոշակի տնտեսումներ կարող են առաջանալ նաև նախկին համայնքների գործող հիմնարկների պահպանման ծախսերի գծով: Խոշորացվող համայնքներում գործում են հետևյալ հիմնարկները¹.

- Եղեգնաձոր՝ 3 դպրոց, 3 մանկապարտեզ, երաժշտական դպրոց, երկրագիտական թանգարան, գրադարան, մարզադաշտ, արվեստի դպրոց, մշակույթի տուն, հիվանդանոց, պոլիկլինիկա
- Ագարակաձոր՝ դպրոց, մանկապարտեզ, բուժկետ
- Գնիշիկ՝ դպրոց, բուժկետ
- Գետափ՝ դպրոց, մանկապարտեզ, բուժկետ, գրադարան
- Արփի՝ դպրոց, բուժկետ, գրադարան
- Աղավնաձոր՝ դպրոց, մանկապարտեզ, բուժկետ
- Գլաձոր՝ դպրոց, մանկապարտեզ, բուժկետ, գրադարան
- Վերնաշեն՝ դպրոց, մանկապարտեզ, բուժկետ, գրադարան, թանգարան

¹ Աղբյուրը՝ www.region.am

Փաստորեն, նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում նոր ձևավորված համայնքում գործելու են՝ 7 բուժկետ, 10 դպրոց, 5 գրադարան, 8 մանկապարտեզ, 2 թանգարան, 1 երաժշտական դպրոց, 1 մարզադաշտ, 1 արվեստի դպրոց, 1 մշակույթի տուն, 1 հիվանդանոց և 1 պոլիկլինիկա: Կարելի է ենթադրել, որ կրճատվի, օրինակ, գրադարանների, թանգարանների կամ մանկապարտեզների թիվը, ինչը դարձյալ կհանգեցնի որոշակի տնտեսումների:

Ասվածը նշանակում է, որ հաշվարկված **84,373.1** հազ. դրամը այն **նվազագույն գումարն** է, որը կտնտեսվի դիտարկվող համայնքների խոշորացման արդյունքում: Եվ մյուս տնտեսումներն էլ հաշվի առնելու դեպքում այն կարող է որոշակիորեն աճել:

Նշյալ տնտեսվող գումարը գրեթե հավասար է խոշորացվող 7 գյուղական համայնքներից 5-ի՝ Ագարակաձոր, Գնիշիկ, Գետափ, Արփի, Վերնաշեն համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարին (տես աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1. Խոշորացվող համայնքների 2009 թ. բյուջեների փաստացի ծախսերը գործառնական դասակարգմամբ²

(հազ. դրամ)

ԳԳ	Համայնք	Ընդամենը ծախսեր	Ընդհանուր բնույթի համայնքային ծառայություններ		Տնտեսական հարաբերություններ	Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն	Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություն	Հանգիստ, մշակույթ և կրոն	Կրթություն	Սոցիալական պաշտպանություն
			Վարչական բյուջե	Ֆունդային բյուջե						
1	Եղեգնաձոր	117,530.4	23,140.8	1,289.6	12,827.0	27,586.5	580.8	762.0	50,412.7	931.0
2	Ագարակաձոր	12,137.9	9,237.8	-	660.0	-	-	1,483.1	457.0	300.0
3	Գնիշիկ	4,717.9	3,300.7	-	729.6	-	-	687.6		
4	Գետափ	26,236.8	14,775.9	152.0	4,911.6	-	845.3	3,207.6	1,324.4	1,020.0
5	Արփի	21,801.5	11,531.0	4,300.0	660.0	-	272.0	1,154.0	3,444.5	440.0
6	Աղավնաձոր	102,748.4	16,267.9	340.0	3,463.0	-	71021.5	916.8	10,639.2	100.0
7	Գլաձոր	33,311.2	18,984.3	130.0	690.0	-	516.0	3,300.0	8,445.9	1,245.0
8	Վերնաշեն	18,595.6	9,825.5	694.0	1,135.0	250.0	40.0	2,078.3	4,272.8	300.0

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (**84,373.1** հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը կկազմեն առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 1511.2 դրամ: Աղյուսակ 2-ի տվյալներից պարզ է դառնում, որ այսպիսի ցուցանիշ չի գրանցվել խոշորացվող և ոչ մի համայնքում: Ավելին, այս ցուցանիշը փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից բազմապատիկ անգամներով, օրինակ, Գնիշիկ համայնքից՝ 10 անգամ, Արփի համայնքից՝ 8.6 անգամ, ամենափոքր ցուցանիշն ունեցող Եղեգնաձոր համայնքից՝ 2 անգամ և այլն:

² Աղբյուրը՝ www.region.am

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (84,373.1 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում վարչական ծախսերի բաժինն ընդհանուր ծախսերի մեջ կկազմի առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 8.8 %: Այս ցուցանիշը փոքր է 8.3 անգամ Արփի համայնքի (ամենաբարձր ցուցանիշ ունեցող) և 1.8 անգամ Աղավնաձոր համայնքի (ամենացածր ցուցանիշ ունեցող) համապատասխան ցուցանիշներից (տես աղյուսակ 2):

Աղյուսակ 2. Խոշորացվող համայնքների վարչական ծախսերի որոշ բնութագրիչներ

ԳԳ	Համայնք	Բնակչություն	Մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսեր	Վարչական ծախսերն ընդհանուր ծախսերի կազմում
1	Եղեգնաձոր	8187 մարդ	2984.0 դրամ	20.8 %
2	Ագարակաձոր	1431 մարդ	6455.5 դրամ	76.1 %
3	Գնիշիկ	218 մարդ	15140.8 դրամ	70.0 %
4	Գետափ	2363 մարդ	6317.4 դրամ	56.9 %
5	Արփի	1224 մարդ	12933.8 դրամ	72.6 %
6	Աղավնաձոր	2089 մարդ	7950.2 դրամ	16.2 %
7	Գլաձոր	2682 մարդ	7126.9 դրամ	57.4 %
8	Վերնաշեն	1319 մարդ	7975.4 դրամ	56.6 %

2. Ջերմուկ համայնք

Ջերմուկ համայնքն առաջարկվում է ձևավորել հետևյալ համայնքների խոշորացման միջոցով՝ Ջերմուկ և Գնդեվազ (ընդամենը 2 համայնք):

Նոր ձևավորված համայնքը կազմված կլինի երեք բնակավայրից և կունենա 8428 բնակիչ:

Նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար կիրառվել է 2-րդ մոտեցումը:

Խոշորացվող համայնքներում 2010 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ առկա են 29 միավոր հաստիքներ, որից.

- Ջերմուկ համայնքում՝ 23 միավոր
- Գնդեվազ համայնքում՝ 6 միավոր

Փաստորեն, վերևում նկարագրված 2-րդ մոտեցումը կիրառելու դեպքում կարելի է ասել, որ խոշորացման արդյունքում կկրճատվեն 5 միավոր հաստիքներ և առկա կլինեն ընդհանուր թվով 24 միավոր հաստիքներ, որոնցից 23-ը Ջերմուկ քաղաքային համայնքում առկա բոլոր հաստիքներն են, իսկ 1-ը խոշորացվող նախկին համայնքում նոր ձևավորվող վարչական ներկայացուցչի հաստիքը:

Նկարագրված մոտեցմամբ հաշվարկները կատարելու դեպքում համայնքների խոշորացման արդյունքում նվազագույն տնտեսվող գումարը կկազմի՝

$$\text{ՆՏԳ} = \text{ՎԾ} - \text{ՎՆԾ} = 10,114.9 \text{ հազ. դրամ} - 738.0 \text{ հազ. դրամ} = 9,376.9 \text{ հազ. դրամ}$$

*Որտեղ՝ ՎԾ-ն իրենից ներկայացնում է Ջերմուկ քաղաքային համայնքին միացվող Գնդեվազ գյուղական համայնքի 2009 թ. բյուջեի վարչական ծախսերը
ՎՆԾ-ն Գնդեվազ գյուղական համայնքում վարչական ներկայացուցչի պահպանման (աշխատավարձ և սոցապ. հատկացումներ) հետ կապված ծախսերն են՝*

Տարեկան աշխատավարձ = $12 * 50.0 = 600.0$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12 * (7.0 + (50.0 - 20.0) * 15\%) = 138.0$ հազ. դրամ

Խոշորացման արդյունքում որոշակի տնտեսումներ կարող են առաջանալ նաև նախկին համայնքների գործող հիմնարկների պահպանման ծախսերի գծով: Խոշորացվող համայնքներում գործում են հետևյալ հիմնարկները³.

- Ջերմուկ՝ 2 դպրոց, 3 մանապարտեզ, գրադարան, մարզադաշտ, արվեստի դպրոց, հիվանդանոց, պոլիկլինիկա
- Գնդեվազ՝ բուժկետ, դպրոց, մանկապարտեզ, գրադարան

Փաստորեն, նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում մոր ձևավորված համայնքում գործելու են՝ 1 բուժկետ, 3 դպրոց, 2 գրադարան, 4 մանկապարտեզ, 1 մարզադաշտ, 1 արվեստի դպրոց, 1 հիվանդանոց և 1 պոլիկլինիկա: Կարելի է ենթադրել, որ կկրճատվի, օրինակ, գրադարանների կամ մանկապարտեզների թիվը, ինչը դարձյալ կհանգեցնի որոշակի տնտեսումների:

Ասվածը նշանակում է, որ հաշվարկված **9,376.9** հազ. դրամը այն **նվազագույն գումարն** է, որը կտնտեսվի դիտարկվող համայնքների խոշորացման արդյունքում: Եվ մյուս տնտեսումներն էլ հաշվի առնելու դեպքում այն կարող է որոշակիորեն աճել:

Նշյալ տնտեսվող գումարը խոշորացվող համայնքների բյուջեների հետ համեմատելիս կարելի է նկատել, որ այն այնքան էլ մեծ չէ, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Գնդեվազ համայնքում անհամեմատ մեծ կապիտալ տրանսֆերտների և հետևավար կապիտալ ծախսերի առկայությամբ (տես աղյուսակ 3):

³ Աղբյուրը՝ www.region.am

Աղյուսակ 3. Խոշորացվող համայնքների 2009 թ. բյուջեների փաստացի ծախսերը գործառնական դասակարգմամբ⁴

(հազ. դրամ)

ՀՀ	Համայնք	Ընդամենը ծախսեր	Ընդհանուր բնույթի համայնքային ծառայություններ	Տնտեսական հարաբերություններ	Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն	Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություն	Առողջապահություն	Հանգիստ, մշակույթ և կրոն	Կրթություն	Սոցիալական պաշտպանություն
1	Ջերմուկ	242,013.7	46,102.3	56,699.2	52,254.8	985.0	6,900.0	11,692.4	56,369.8	11,010.2
2	Գնդեվազ	244,663.9	10,114.9	120,177.7	-	112,640.3	-	1,661.0	70.0	-

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (9,376.9 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը կկազմեն առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 5557.7 դրամ: Աղյուսակ 4-ի տվյալներից պարզ է դառնում, որ այսպիսի ցուցանիշ չի գրանցվել խոշորացվող և ոչ մի համայնքում: Այս ցուցանիշը փոքր է Ջերմուկ և Գնդեվազ համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից համապատասխանաբար 1.1 և 1.8 անգամ:

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (9,376.9 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում վարչական ծախսերի բաժինն ընդհանուր ծախսերի մեջ կկազմի առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 9.6 %: Այս ցուցանիշը շուրջ 2 անգամ փոքր է Ջերմուկ և շուրջ 2.3 անգամ մեծ՝ Գնդեվազ համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից (տես աղյուսակ 4):

Աղյուսակ 4. Խոշորացվող համայնքների վարչական ծախսերի որոշ բնութագրիչներ

ՀՀ	Համայնք	Բնակչություն	Մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսեր	Վարչական ծախսերն ընդհանուր ծախսերի կազմում
1	Ջերմուկ	7421 մարդ	6,212.4 դրամ	19.0 %
2	Գնդեվազ	1007 մարդ	10,044.6 դրամ	4.1 %

3. Վայք համայնք

Վայք համայնքն առաջարկվում է ձևավորել հետևյալ համայնքների խոշորացման միջոցով՝ *Վայք, Արին, Ազատեկ, Արտավան, Սարավան, Փոռ, Հերիեր, Կարմրաշեն և Ջեղեա (ընդամենը 9 համայնք):*

⁴ Աղբյուրը՝ www.region.am

Նոր ձևավորված համայնքը կազմված կլինի տաս բնակավայրից և կունենա 9000 բնակիչ:

Նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար կիրառվել է 2-րդ մոտեցումը:

Խոշորացվող համայնքներում 2010 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ առկա են 59.75 միավոր հաստիքներ, որից.

- Վայք համայնքում՝ 20 միավոր
- Արին համայնքում՝ 6 միավոր
- Ազատեկ համայնքում՝ 6 միավոր
- Արտավան համայնքում՝ 3.5 միավոր
- Սարավան համայնքում՝ 6.25 միավոր
- Փոռ համայնքում՝ 3 միավոր
- Յերիեր համայնքում՝ 6 միավոր
- Կարմրաշեն համայնքում՝ 5 միավոր
- Ջեղեա համայնքում՝ 4 միավոր

Փաստորեն, վերևում նկարագրված 2-րդ մոտեցումը կիրառելու դեպքում կարելի է ասել, որ խոշորացման արդյունքում կկրճատվեն 39.75 միավոր հաստիքներ և առկա կլինեն ընդհանուր թվով 25 միավոր հաստիքներ, որոնցից 20-ը Վայք քաղաքային համայնքում առկա բոլոր հաստիքներն են, իսկ 5-ը խոշորացվող նախկին համայնքներում նոր ձևավորվող վարչական ներկայացուցիչների հաստիքները:

Նկարագրված մոտեցմամբ հաշվարկները կատարելու դեպքում համայնքների խոշորացման արդյունքում նվազագույն տնտեսվող գումարը կկազմի՝

$$LS9 = 4\bar{5} - 4\bar{5}\bar{5} = 55,166.5 \text{ հազ. դրամ} - 8 * 738.0 \text{ հազ. դրամ} = 49,262.5 \text{ հազ. դրամ}$$

Որտեղ՝ 4\bar{5}-ն Վայք քաղաքային համայնքին միացվող Արին, Ազատեկ, Արտավան, Սարավան, Փոռ, Յերիեր, Կարմրաշեն և Ջեղեա գյուղական համայնքների 2009 թ. բյուջեների վարչական ծախսերի հանրագումարն է

4\bar{5}\bar{5}-ն խոշորացվող նախկին գյուղական համայնքներում վարչական ներկայացուցիչների պահպանման (աշխատավարձ և սոցապ. հատկացումներ) հետ կապված ծախսերն են՝

Տարեկան աշխատավարձ = $12 * 50.0 = 600.0$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12 * (7.0 + (50.0 - 20.0) * 15\%) = 138.0$ հազ. դրամ

Խոշորացման արդյունքում որոշակի տնտեսումներ կարող են առաջանալ նաև նախկին համայնքների գործող հիմնարկների պահպանման ծախսերի գծով: Խոշորացվող համայնքներում գործում են հետևյալ հիմնարկները⁵.

- Վայք՝ 3 դպրոց, 2 մանապարտեզ, երաժշտական դպրոց, գրադարան, արվեստի դպրոց, հիվանդանոց, պոլիկլինիկա
- Արին՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Ազատեկ՝ բուժկետ, դպրոց, մանկապարտեզ
- Արտավան՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան

⁵ Աղբյուրը՝ www.region.am

- Սարավան՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Փոռ՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Յերիեր՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան, մանկապարտեզ
- Կարմրաշեն՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Ջեղեա՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան

Փաստորեն, նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում նոր ձևավորված համայնքում գործելու են՝ 8 բուժկետ, 11 տասնամյա դպրոց, 8 գրադարան, 4 մանկապարտեզ, 1 երաժշտական դպրոց, 1 արվեստի դպրոց, 1 հիվանդանոց և 1 պոլիկլինիկա: Կարելի է ենթադրել, որ կկրճատվի, օրինակ, գրադարանների կամ մանկապարտեզների թիվը, ինչը դարձյալ կհանգեցնի որոշակի տնտեսումների:

Ասվածը նշանակում է, որ հաշվարկված **49,262.5** հազ. դրամը այն **նվազագույն գումարն** է, որը կտնտեսվի դիտարկվող համայնքների խոշորացման արդյունքում: Եվ մյուս տնտեսումներն էլ հաշվի առնելու դեպքում այն կարող է որոշակիորեն աճել:

Նշյալ տնտեսվող գումարն ավելին է, քան խոշորացվող 8 գյուղական համայնքներից 6-ի՝ Ազատեկ, Արտավան, Սարավան, Փոռ, Կարմրաշեն, Ջեղեա համայնքների բյուջեների ծախսերի հանրագումարը (տես աղյուսակ 5):

Աղյուսակ 5. Խոշորացվող համայնքների 2009 թ. բյուջեների փաստացի ծախսերը գործառնական դասակարգմամբ⁶

(հազ. դրամ)

ԶԶ	Համայնք	Ընդամենը ծախսեր	Ընդհանուր բնույթի համայնքային ծառայություններ		Տնտեսական հարաբերություններ	Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն	Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություն		Հանգիստ, մշակույթ և կրոն	Կրթություն	Սոցիալական պաշտպանություն
			Վարչական բյուջե	Ֆոնդային բյուջե			Վարչական բյուջե	Ֆոնդային բյուջե			
1	Վայք	87,870.3	26,892.1	1,118.0	660.0	7,350.0	-	-	19,795.8	31,634.4	420.0
2	Արին	11,574.8	4,104.8	6,418.0	720.0	-	-	-	282.0	-	50.0
3	Ազատեկ	9,746.9	7,782.4	-	888.1	-	-	-	1,076.4	-	-
4	Արտավան	4,780.1	3,405.1	-	660.0	-	-	-	715.0	-	-
5	Սարավան	10,083.8	6,928.8	395.0	660.0	-	377.5	-	1,472.5	-	250.0
6	Փոռ	3,803.9	2,712.9	240.0	-	-	-	400.1	450.9	-	-
7	Յերիեր	21,125.4	10,939.2	-	870.0	-	-	6,000.0	1,947.2	1,169.0	200.0
8	Կարմրաշեն	6,649.7	5,555.3	-	729.6	-	-	0	364.8	-	-
9	Ջեղեա	7,964.6	3,085.0	3,600.0	354.0	-	-	-	925.6	-	-

⁶ Աղբյուրը՝ www.region.am

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (49,262.5 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը կկազմեն առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 3768.2 դրամ: Աղյուսակ 6-ի տվյալներից պարզ է դառնում, որ այսպիսի ցուցանիշ չի գրանցվել խոշորացվող և ոչ մի համայնքում: Ավելին, այս ցուցանիշը փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից բազմապատիկ անգամներով, օրինակ, Արին համայնքից՝ շուրջ 11 անգամ, Սարավան համայնքից՝ շուրջ 8.5 անգամ և այլն:

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (49,262.5 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում վարչական ծախսերի բաժինն ընդհանուր ծախսերի մեջ կկազմի առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 20.7 %: Այս ցուցանիշը 4.4 անգամ փոքր է Արին համայնքի (ամենաբարձր ցուցանիշ ունեցող) և 1.5 անգամ Վայք համայնքի (ամենացածր ցուցանիշ ունեցող) համապատասխան ցուցանիշներից (տես աղյուսակ 6):

Աղյուսակ 6. Խոշորացվող համայնքների վարչական ծախսերի որոշ բնութագրիչներ

ԶԳ	Համայնք	Բնակչություն	Մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսեր	Վարչական ծախսերն ընդհանուր ծախսերի կազմում
1	Վայք	6024 մարդ	4,649.8 դրամ	31.9 %
2	Արին	252 մարդ	41,757.1 դրամ	90.9 %
3	Ազատեկ	543 մարդ	14,332.2 դրամ	79.8 %
4	Արտավան	292 մարդ	11,661.3 դրամ	71.2 %
5	Սարավան	231 մարդ	31,704.8 դրամ	72.6 %
6	Փոռ	144 մարդ	20,506.3 դրամ	77.6 %
7	Հերիեր	1009 մարդ	10,841.6 դրամ	51.8 %
8	Կարմրաշեն	285 մարդ	19,492.3 դրամ	83.5 %
9	Ձեղեա	220 մարդ	30,386.4 դրամ	83.9 %

4. Ձառիթափ համայնք

Ձառիթափ համայնքն առաջարկվում է ձևավորել հետևյալ համայնքների խոշորացման միջոցով՝ *Ձառիթափ, Բարձրունի, Գոմք, Խնձորուտ, Մարտիրոս, Նոր Ազնաբերդ, Մերս (ընդամենը 7 համայնք)*:

Նոր ձևավորվող համայնքը կազմված կլինի տասը բնակավայրից և կունենա 3682 բնակիչ:

Նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար կիրառվել է 1-ին մոտեցումը, համաձայն որի դիտարկվել են խոշորացվող համայնքների հաստիքացուցակները (տես աղյուսակ 7):

Աղյուսակ 7. Զառիթափի խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքների հաստիքացուցակները (01.01.2010 դրությամբ)⁷

Անվանում	Զառիթափ	Բարձրունի	Գոմք	Խնձորուտ	Մարտիրոս	Նոր Ազնաբերդ	Սերս
Համայնքի ղեկավար	1	1	1	1	1	1	1
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	-	-	1	-	1	-	-
Աշխատակազմի քարտուղար	1	1	1	1	1	1	1
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	1	-	1	-	1	1	-
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	-	-	-	1	-	-	-
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	-	-	1	-	-	-	-
Գլխավոր մասնագետ - գյուղատնտես	-	-	-	1	-	-	-
Առաջատար մասնագետ	4	2	1	-	1	-	2
Համակարգչային օպերատոր	1	0.66	1	0.5	-	-	-
Հավաքարար	1	0.66	1	0.5	0.5	-	0.5
Պահակ	-	-	-	0.5	-	-	-
Ընդամենը	9	5.32	8	5.5	5.5	3	4.5

Աղյուսակ 7-ի տվյալների մեխանիկական գումարումը ցույց է տալիս, որ մինչև խոշորացումը, Զառիթափի խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքներում 2010թ.-ին կլինեին 40.82 միավոր հաստիքներ, որոնց պահպանման համար կպահանջվեր 33466.0 հազ. դրամ, որից աշխատավարձի գծով՝ 27931.2 հազ. դրամ, իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով՝ 5534.8 հազ. դրամ (տես աղյուսակ 8):

Աղյուսակ 8. Զառիթափի խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքների աշխատակիցների հանրագումարային թիվն ու նրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը

Անվանում	Հաստիքային միավոր	Դրույթաչափ (հազ. դրամ)	Տարեկան ծախս (հազ. դրամ)		
			Ընդամենը	Աշխատավարձ	Սոցապ. հատկացումներ
Համայնքի ղեկավար	7	46.0-180.0	10357.2	8988.0	1369.2
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	2	60.0-90.0	2094.0	1800.0	294.0
Աշխատակազմի քարտուղար	7	34.0-86.0	5503.2	4698.0	805.2
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	4	30.0-85.0	3516.0	3030.0	486.0
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	1	37.0	564.6	450.0	114.6
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	1	72.5	1300.6	870.0	430.6
Գլխավոր մասնագետ -	1	37.0	564.6	450.0	114.6

⁷ Աղբյուրը՝ Վայոց Ձորի մարզպետարան

գյուղատնտես					
Առաջատար մասնագետ	10	34.25-55.0	6228.0	5108.4	1119.6
Համակարգչային օպերատոր	3.16	20.0-45.0	1577.4	1298.4	279.0
Հավաքարար	4.16	15.0-30.0	1586.4	1148.4	438.0
Պահակ	0.5	15.0	174.0	90.0	84.0
Ընդամենը	40.82		33466.0	27931.2	5534.8

Ծանոթություն: Աղյուսակում ներկայացված աշխատավարձի և սոցիալական ապահովագրության գումարների տարեկան ծախսերի հաշվարկը կատարվել է՝ ելնելով կոնկրետ համայնքում կոնկրետ հաստիքային միավորի համար հաստատված դրույքաչափից⁸: Այն հաստիքների դեպքում, որոնց քանակը 1-ից ավելի է, հաշվարկները ներկայացված են ստորև:

• **Համայնքի ղեկավար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*140.0+1*59.5+1*180.0+1*100.0+1*140.0+1*46.0+1*83.5 = 749.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*749.0 = 8988.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(19.0+(140.0-100.0)*5\%)+1*(7.0+(59.5-20.0)*15\%)+1*(19.0+(180.0-100.0)*5\%)+1*19.0+1*(19.0+(140.0-100.0)*15\%)+1*(7.0+(46.0-20.0)*5\%)+1*(7.0+(83.5-20.0)*15\%) = 114.1$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*114.1 = 1369.2$ հազ. դրամ

• **Համայնքի ղեկավարի տեղակալ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*90.0+1*60.0 = 150.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*150.0 = 1800.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(90.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(60.0-20.0)*15\%) = 24.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*24.5 = 294.0$ հազ. դրամ

• **Աշխատակազմի քարտուղար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*860.0+1*41.5+1*85.0+1*40.0+1*70.0+1*34.0+1*35.0 = 391.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*391.5 = 4698.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(86.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(41.5-20.0)*15\%)+1*(7.0+(85.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(40.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(70.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(34.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(35.0-20.0)*15\%) = 67.1$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*67.1 = 805.2$ հազ. դրամ

• **Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*85.0+1*72.5+1*65.0+1*30.0 = 252.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*252.5 = 3030.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(85.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(72.5-20.0)*15\%)+1*(7.0+(65.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(30.0-20.0)*15\%) = 40.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*40.5 = 486.0$ հազ. դրամ

• **Առաջատար մասնագետ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $4*50.0+2*34.25+1*55.0+1*35.0+2*33.6 = 425.7$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*425.7 = 5108.4$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $4*(7.0+(50.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(34.25-20.0)*15\%)+1*(7.0+(55.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(35.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(33.6-20.0)*15\%) = 93.3$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*93.3 = 1119.6$ հազ. դրամ

• **Համակարգչային օպերատոր**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*40.0+0.66*20.0+1*45.0+0.5*20.0 = 108.2$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*108.2 = 1298.4$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(40.0-20.0)*15\%)+1*7.0+1*(7.0+(45.0-20.0)*15\%)+1*7.0 = 32.3$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*32.3 = 279.0$ հազ. դրամ

• **Հավաքարար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*30.0+0.66*20.0+1*30.0+0.5*15.0+0.5*15.0+0.5*15.0 = 95.7$ հազ. դրամ

⁸ Հաստիքների թվի և պաշտոնային դրույքաչափերի վերաբերյալ տվյալները վերցվել են Վայոց ձորի մարզպետարանից

Տարեկան աշխատավարձ = 12*95.7 = 1148.4 հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = 1*(7.0+(30.0-20.0)*15%)+1*7.0+1*(7.0+(30.0-20.0)*15%)+1*7.0+1*7.0+1*7.0 = 36.5 հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = 12*36.5 = 438.0 հազ. դրամ

Նոր ձևավորված համայնքի հաստիքացուցակն առաջարկելիս աշխատակիցների աշխատավարձերը փորձագիտական գնահատմամբ սահմանվել են 1-ին մոտեցման համաձայն՝ կատարելով որոշակի ճշգրտումներ: Ճշգրտումները վերաբերվում են առաջատար մասնագետների և համակարգչային օպերատորի աշխատավարձերին: Քանի որ առաջատար մասնագետների հաստիքները կրճատվում են ընդամենը 5 միավորով և 5 միավոր պահպանվում է, ապա այս դեպքում հիմք է ընդունվել գործող համայնքներում այդ հաստիքի դրույքաչափերի միջին կշռված արժեքը՝ ավելացնելով 20 %-ով: Իսկ համակարգչային օպերատորի աշխատավարձը հավասարեցվել է առաջատար մասնագետների աշխատավարձերին:

Եվ այսպես, ընտրված համայնքների խոշորացման դեպքում նոր ձևավորվող համայնքում փորձագիտական գնահատմամբ առաջարկվում է ձևավորել 21 միավոր հաստիքներ, որոնց պահպանման համար կպահանջվի 19764.0 հազ. դրամ, որից աշխատավարձի գծով ծախսերը կկազմեն 16440.0 հազ. դրամ, իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով ծախսերը՝ 3324.0 հազ. դրամ (տես աղյուսակ 9):

Աղյուսակ 9. Ձառիթափ խոշորացվող համայնքի աշխատակիցների թիվն ու նրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը

Անվանում	Հաստիքային միավոր	Դրույքաչափ (հազ. դրամ)	Տարեկան ծախս (հազ. դրամ)		
			Ընդամենը	Աշխատավարձ	Սոցապ. հատկացումներ
Համայնքի ղեկավար	1	216.0	2889.6	2592.0	297.6
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	1	108.0	1528.8	1296.0	232.8
Աշխատակազմի քարտուղար	1	103.0	1466.4	1236.0	230.4
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	1	102.0	1453.2	1224.0	229.2
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	1	44.0	655.2	528.0	127.2
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	1	87.0	1249.2	1044.0	205.2
Գլխավոր մասնագետ - գյուղատնտես	1	44.0	655.2	528.0	127.2
Առաջատար մասնագետ	5	52.0	3828.0	3120.0	708.0
Համակարգչային օպերատոր	1	52.0	765.6	624.0	141.6
Հավաքարար	1	36.0	544.8	432.0	112.8
Պահակ	1	18.0	300.0	216.0	84.0
Ընդամենը	15		15336.0	12840.0	2496.0
Վարչական ներկայացուցիչ	6	50.0	4428.0	3600.0	828.0
Ընդամենը	21		19764.0	16440.0	3324.0

Արդյունքում ստացվում է, որ դիտարկվող համայնքների խոշորացման դեպքում միայն աշխատակազմերի օպտիմալացման հաշվին կարող է գործող հաստիքների թիվը կրճատվել

1.9 անգամ, իսկ դրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը՝ 1.7 անգամ: Գումարային արտահայտությամբ այդ ծախսերի տնտեսումը կազմում է **13702.0** հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի **40.9** %-ը), որից աշխատավարձի գծով ծախսի տնտեսումը կազմում է 11491.2 հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի 41.1 %-ը), իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով ծախսի տնտեսումը՝ 2210.8 հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի 39.9 %-ը):

Համայնքների խոշորացման արդյունքում միայն աշխատավարձի գծով ծախսը չէ, որ կարող է տնտեսվել: Միանշանակ կարելի է ասել, որ զգալի տնտեսումներ կլինեն նաև նախկին համայնքների վարչական շենքերի պահպանման ծախսերի գծով, քանի որ խոշորացման արդյունքում անհրաժեշտություն կառաջանա պահպանել ընդամենը մեկ վարչական շենք: Բացի այդ, հնարավոր է, որ տնտեսումներ լինեն նաև գործող հիմնարկների պահպանման գծով: Խոշորացվող համայնքներում գործում են հետևյալ հիմնարկները⁹.

- Զառիթափ՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան, մանկապարտեզ
- Բարձրունի՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Գոմք՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Խնձորուտ՝ գործող հիմնարկներ չկան
- Մարտիրոս՝ բուժկետ, դպրոց, մանկապարտեզ
- Նոր Ազնաբերդ՝ բուժկետ
- Սերս՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան

Փաստորեն, նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում նոր ձևավորված համայնքում գործելու են՝ 6 բուժկետ, 5 դպրոց, 4 գրադարան և 2 մանկապարտեզ: Կարելի է ենթադրել, որ որոշ չափով կկրճատվի, օրինակ, գրադարանների և մանկապարտեզների թիվը, ինչը դարձյալ կհանգեցնի որոշակի տնտեսումների:

Ասվածը նշանակում է, որ հաշվարկված **13702.0** հազ. դրամը այն **նվազագույն գումարն** է, որը կտնտեսվի դիտարկվող համայնքների խոշորացման արդյունքում: Եվ մյուս տնտեսումներն էլ հաշվի առնելու դեքայում այն կարող է լինել ավելի շատ:

Խոշորացման արդյունքում տնտեսվող նվազագույն գումարը խոշորացվող համայնքների բյուջետային ծախսերի հետ համադրելիս պարզ է դառնում, որ տնտեսվող **13702.0** հազ. դրամը մի փոքր է զիջում Բարձրունի, Գոմք, Նոր Ազնաբերդ և Սերս համայնքների 2009 թ. բյուջեների ծախսերին միասին վերցված (տես աղյուսակ 10):

⁹ Աղբյուրը՝ www.region.am

Աղյուսակ 10. Խոշորացվող համայնքների 2009 թ. բյուջեների փաստացի ծախսերը գործառնական դասակարգմամբ¹⁰

(հազ. դրամ)

ԳԳ	Համայնք	Ընդամենը ծախսեր	Ընդհանուր բնույթի համայնքային ծառայություններ		Տնտեսական հարաբերություններ		Հանգիստ, մշակույթ և կրոն		Կրթություն		Սոցիալական ցուցանիշներ
			վարչական գծումբ	Ֆունդային բյուջե	վարչական գծումբ	Ֆունդային բյուջե	վարչական գծումբ	Ֆունդային բյուջե	վարչական գծումբ	Ֆունդային բյուջե	
1	Զառիթափ	19,107.2	11,293.3	-	710.0	1,649.0	1,417.6	-	3,697.3	340.0	-
2	Բարձրունի	6,445.5	5,516.5	-	660.0	-	269.0	-	-	-	-
3	Գոմք	2,058.4	2,058.4	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Խնձորուտ	7,568.8	5,874.9	73.0	660.0	-	960.9	-	-	-	-
5	Մարտիրոս	12,343.4	6,529.9	-	729.6	-	1,043.9	4,000.0	-	-	40.0
6	Նոր Ազնաբերդ	2,372.2	2,332.2	-	-	-	40.0	-	-	-	-
7	Սերս	3,139.9	2,803.5	-	-	-	336.4	-	-	-	-

Ինչպես արդեն նշվել է, տնտեսական արդյունավետության գնահատման տարածված ցուցանիշներից են բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերն ու վարչական ծախսերի տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերի կազմում:

Դիտարկվող համայնքներում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը տատանվում են 7,328.6 դրամից մինչև 16,658.6 դրամի սահմաններում, միջինը կազմելով 9908.1 դրամ (տես աղյուսակ 11): Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (13702.0 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը կկազմեն առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ, օրինակ, վարչական շենքերի պահպանման հետ կապված ծախսերի գծով) 6186.8 դրամ: Նման ցուցանիշ ոչ մի այլ համայնքում չի գրանցվել: Այս ցուցանիշը փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից 1.2-ից մինչև 2.7 անգամ:

Աղյուսակ 11. Խոշորացվող համայնքների վարչական ծախսերի որոշ բնութագրիչներ

ԳԳ	Համայնք	Բնակչություն	Մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսեր	Վարչական ծախսերն ընդհանուր ծախսերի կազմում
1	Զառիթափ	1541 մարդ	7,328.6 դրամ	59.1 %
2	Բարձրունի	355 մարդ	15,539.4 դրամ	85.6 %
3	Գոմք	233 մարդ	8,834.3 դրամ	100.0 %
4	Խնձորուտ	499 մարդ	11,919.6 դրամ	78.6 %

¹⁰ Աղբյուրը՝ www.region.am

5	Մարտիրոս	681 մարդ	9,588.7 դրամ	52.9 %
6	Նոր Ազնաբերդ	140 մարդ	16,658.6 դրամ	98.3 %
7	Սերս	233 մարդ	12,032.2 դրամ	89.3 %

Դիտարկվող համայնքներում ընդհանուր ծախսերի կազմում վարչական ծախսերի տեսակարար կշիռները տատանվում են 52.9 %-ից մինչև 100.0 %-ի սահմաններում (տես աղյուսակ 11): Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (13702.0 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում այդ ցուցանիշը կկազմի առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 43.0 %: Նման ցուցանիշ չի գրանցվել դիտարկվող համայնքներից և ոչ մեկում: Այն փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից 1.2-ից մինչև 2.3 անգամ:

5. Շատին համայնք

Շատին համայնքն առաջարկվում է ձևավորել հետևյալ համայնքների խոշորացման միջոցով՝ *Շատին, Աղնջաձոր, Արտաբույնք, Գողթանիկ, Եղեգիս, Թառաթումբ, Հերմոն, Հորբատեղ, Հորս, Սալլի, Վարդահովիտ, Քարագլուխ (ընդամենը 12 համայնք):*

Նոր ձևավորվող համայնքը կազմված կլինի տասնվեց բնակավայրից և կունենա 7184 բնակիչ:

Նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար կիրառվել է 1-ին մոտեցումը, համաձայն որի դիտարկվել են խոշորացվող համայնքների հաստիքացուցակները (տես աղյուսակ 12):

Աղյուսակ 12. Շատին խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքների հաստիքացուցակները (01.01.2010 դրությամբ)¹¹

Անվանում	Շատին	Աղնջաձոր	Արտաբույնք	Գողթանիկ	Եղեգիս	Թառաթումբ	Հերմոն	Հորբատեղ	Հորս	Սալլի	Վարդահովիտ	Քարագլուխ
Համայնքի ղեկավար	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Համայնքի ղեկավարի օգնական	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Խորհրդական	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Աշխատակազմի քարտուղար	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Գլխավոր մասնագետ - գյուղատնտես	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1

¹¹ Աղբյուրը՝ Վայոց Ձորի մարզպետարան

Գլխավոր մասնագետ	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Առաջատար մասնագետ	1	2	-	2	2	-	1	-	2	1	1	3
Համակարգչային օպերատոր	-	0.75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Քարտուղար	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Հավաքարար	1	0.5	1	-	-	-	0.5	-	1	0.5	0.6	2*0.5
Պահակ	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Ընդամենը	10	5.25	7	4	4	4	3.5	3	5	3.5	3.6	10

Աղյուսակ 12-ի տվյալների մեխանիկական գումարումը ցույց է տալիս, որ մինչև խոշորացումը, Շատին խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքներում 2010թ.-ին կլինեին 62.85 միավոր հաստիքներ, որոնց պահպանման համար կպահանջվեր 52675.4 հազ. դրամ, որից աշխատավարձի գծով՝ 43132.2 հազ. դրամ, իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով՝ 9543.2 հազ. դրամ (տես աղյուսակ 13):

Աղյուսակ 13. Շատին խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքների աշխատակիցների հանրագումարային թիվն ու նրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը

Անվանում	Հաստիքային միավոր	Դրույքաչափ (հազ. դրամ)	Տարեկան ծախս (հազ. դրամ)		
			Ընդամենը	Աշխատավարձ	Սոցալ. հատկացումներ
Համայնքի ղեկավար	12	50.0-180.0	15853.2	13488.0	2365.2
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	1	95.0	1359	1140.0	219.0
Համայնքի ղեկավարի օգնական	1	100.0	1428	1200.0	228.0
Խորհրդական	1	40.0	600	480.0	120.0
Աշխատակազմի քարտուղար	12	30.0-100.0	10153.2	8328.0	1825.2
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	3	61.0-95.0	3255.9	2706.0	549.9
Գլխավոր մասնագետ - գյուղատնտես	1	95.0	1359	1140.0	219.0
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	2	18.0-90.0	1590	1296.0	294.0
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	3	61.0-70.0	2910.9	2406.0	504.9
Գլխավոր մասնագետ	1	61.0	889.8	732.0	157.8
Առաջատար մասնագետ	15	29.0-70.0	8472.8	6741.6	1731.2
Համակարգչային օպերատոր	1.75	25.0-30.0	771	585.0	186.0
Քարտուղար	1	30.0	462	360.0	102.0
Հավաքարար	6.1	10.0-30.0	2301.6	1509.6	792.0
Պահակ	2	40.0-45.0	1269	1020.0	249.0
Ընդամենը	62.85		52675.4	43132.2	9543.2

Ծանոթություն: Աղյուսակում ներկայացված աշխատավարձի և սոցիալական ապահովագրության գումարների տարեկան ծախսերի հաշվարկը կատարվել է՝ ելնելով կոնկրետ համայնքում կոնկրետ հաստիքային

միավորի համար հաստատված դրույքաչափից¹²: Այն հաստիքների դեպքում, որոնց քանակը 1-ից ավելի է, հաշվարկները ներկայացված են ստորև:

- **Համայնքի ղեկավար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*180.0+1*91.0+1*175.0+1*60.0+1*60.0+1*135.0+1*65.0+1*58.0+1*75.0+1*50.0+1*70.0+1*105.0 = 1124.0$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*1124.0 = 13488.0$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(19.0+(180.0-100.0)*5\%)+1*(7.0+(91.0-20.0)*15\%)+1*(19.0+(175.0-100.0)*5\%)+1*(7.0+(60.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(60.0-20.0)*15\%)+1*(19.0+(135.0-100.0)*5\%)+1*(7.0+(65.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(58.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(75.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(50.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(70.0-20.0)*15\%)+1*(19.0+(105.0-100.0)*5\%) = 197.1$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*197.1 = 2365.2$ հազ. դրամ

- **Աշխատակազմի քարտուղար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*100.0+1*57.0+1*90.0+1*31.0+1*45.0+1*100.0+1*45.0+1*35.0+1*45.0+1*30.0+1*45.0+1*71.0 = 694.0$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*694.0 = 8328.0$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(100.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(57.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(90.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(31.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(45.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(100.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(45.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(35.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(45.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(45.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(71.0-20.0)*15\%) = 152.1$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*152.1 = 1825.2$ հազ. դրամ

- **Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*95.0+1*61.0+1*69.5 = 225.5$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*225.5 = 2706.0$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(95.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(61.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(69.5-20.0)*15\%) = 45.8$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*45.8 = 549.9$ հազ. դրամ

- **Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*90.0+1*18.0 = 108.0$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*108.0 = 1296.0$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(90.0-20.0)*15\%)+1*7.0 = 24.5$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*24.5 = 294.0$ հազ. դրամ

- **Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*70.0+1*61.0+1*69.5 = 200.5$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*200.5 = 2406.0$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(70.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(61.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(69.5-20.0)*15\%) = 42.1$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*42.1 = 504.9$ հազ. դրամ

- **Առաջատար մասնագետ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*70.0+2*41.5+2*30.0+2*30.0+1*30.0+2*32.5+1*29.0+1*40.0+3*41.6 = 561.8$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*561.8 = 6741.6$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(70.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(41.5-20.0)*15\%)+2*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(32.5-20.0)*15\%)+1*(7.0+(29.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(40.0-20.0)*15\%)+3*(7.0+(41.6-20.0)*15\%) = 144.3$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*144.3 = 1731.2$ հազ. դրամ

- **Համակարգչային օպերատոր**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*30.0+0.75*25.0 = 48.8$ հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = $12*48.8 = 585.0$ հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+1*7.0 = 15.5$ հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*15.5 = 186.0$ հազ. դրամ

- **Հավաքարար**

¹² Հաստիքների թվի և պաշտոնային դրույքաչափերի վերաբերյալ տվյալները վերցվել են վայոց ձորի մարզպետարանից

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*30.0+0.5*15.0+1*30.0+0.5*15.0+1*20.0+0.5*10.0+0.6*18.0+2*0.5*15.0 = 125.8$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*125.8 = 1509.6$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+1*7.0+1*(7.0+(30.0-20.0)*15\%)+1*7.0+1*7.0+1*7.0+1*7.0+1*7.0+2*7.0 = 66.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*66.0 = 792.0$ հազ. դրամ

• **Պահակ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*45.0+1*40.0 = 85.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*85.0 = 1020.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(45.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(40.0-20.0)*15\%) = 20.8$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*20.8 = 249.0$ հազ. դրամ

Նոր ձևավորված համայնքի հաստիքացուցակն առաջարկելիս աշխատակիցների աշխատավարձերը փորձագիտական գնահատմամբ սահմանվել են 1-ին մոտեցման համաձայն՝ կատարելով որոշակի ճշգրտումներ: Ճշգրտումները վերաբերվում են առաջատար մասնագետների և պահակի աշխատավարձերին: Քանի որ առաջատար մասնագետների հաստիքները կրճատվում են ընդամենը 5 միավորով և 10 միավոր պահպանվում է, ապա այս դեպքում հիմք է ընդունվել գործող համայնքներում այդ հաստիքի դրույքաչափերի միջին կշռված արժեքը՝ ավելացնելով 20 %-ով: Իսկ պահակի աշխատավարձը հավասարեցվել է հավաքարարի աշխատավարձին:

Եվ այսպես, ընտրված համայնքների խոշորացման դեպքում նոր ձևավորվող համայնքում փորձագիտական գնահատմամբ առաջարկվում է ձևավորել 34 միավոր հաստիքներ, որոնց պահպանման համար կպահանջվի 30567.0 հազ. դրամ, որից աշխատավարձի գծով ծախսերը կկազմեն 25884.0 հազ. դրամ, իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով ծախսերը՝ 4683.0 հազ. դրամ (տես աղյուսակ 14):

Աղյուսակ 14. Շատին խոշորացվող համայնքի աշխատակիցների թիվն ու նրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը

Անվանում	Հաստիքային միավոր	Դրույքաչափ (հազ. դրամ)	Տարեկան ծախս (հազ. դրամ)		
			Ընդամենը	Աշխատավարձ	Սոցապ. հատկացումներ
Համայնքի ղեկավար	1	216.0	2889.6	2592.0	297.6
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	1	114.0	1604.4	1368.0	236.4
Համայնքի ղեկավարի օգնական	1	120.0	1680.0	1440.0	240.0
Խորհրդական	1	48.0	710.4	576.0	134.4
Աշխատակազմի քարտուղար	1	120.0	1680.0	1440.0	240.0
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	1	114.0	1604.4	1368.0	236.4
Գլխավոր մասնագետ - գյուղատնտես	1	114.0	1604.4	1368.0	236.4
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	1	84.0	1207.2	1008.0	199.2
Գլխավոր մասնագետ	1	73.0	1055.4	876.0	179.4
Առաջատար մասնագետ	10	46.0	6828.0	5520.0	1308.0
Համակարգչային օպերատոր	1	36.0	544.8	432.0	112.8
Քարտուղար	1	36.0	544.8	432.0	112.8
Հավաքարար	1	36.0	544.8	432.0	112.8

Պահակ	1	36.0	544.8	432.0	112.8
Ընդամենը	23		23043.0	19284.0	3759.0
Վարչական ներկայացուցիչ	11	50.0	7524.0	6600.0	924.0
Ընդամենը	34		30567.0	25884.0	4683.0

Արդյունքում ստացվում է, որ դիտարկվող համայնքների խոշորացման դեպքում միայն աշխատակազմերի օպտիմալացման հաշվին կարող է գործող հաստիքների թիվը կրճատվել 1.85 անգամ, իսկ դրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը՝ 1.7 անգամ: Գումարային արտահայտությամբ այդ ծախսերի տնտեսումը կազմում է **22108.4** հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի **42.0** %-ը), որից աշխատավարձի գծով ծախսի տնտեսումը կազմում է 17248.0 հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի 40.0 %-ը), իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով ծախսի տնտեսումը՝ 4860.2 հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի 50.9 %-ը):

Համայնքների խոշորացման արդյունքում միայն աշխատավարձի գծով ծախսը չէ, որ կարող է տնտեսվել: Միանշանակ կարելի է ասել, որ զգալի տնտեսումներ կլինեն նաև նախկին համայնքների վարչական շենքերի պահպանման ծախսերի գծով, քանի որ խոշորացման արդյունքում անհրաժեշտություն կառաջանա պահպանել ընդամենը մեկ վարչական շենք: Բացի այդ, հնարավոր է, որ տնտեսումներ լինեն նաև գործող հիմնարկների պահպանման գծով: Խոշորացվող համայնքներում գործում են հետևյալ հիմնարկները¹³.

- Շատին՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Աղնջաձոր՝ 8-ամյա դպրոց, բուժկետ, կապի հանգույց
- Արտաբույնք՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Գողթանիկ՝ դպրոց, գրադարան
- Եղեգիս՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան, մանկապարտեզ
- Թառաթունք՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Յերմոն՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Հորբատեղ՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Հորս՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Սալլի՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Վարդահովիտ՝ բուժկետ, դպրոց
- Քարազուլիս՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան

Փաստորեն, նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում նոր ձևավորված համայնքում գործելու են՝ 10 բուժկետեր, 11 տասնամյա դպրոց և 1 ութամյա դպրոց, 10 գրադարան և 1 մանկապարտեզ: Կարելի է ենթադրել, որ որոշ չափով կկրճատվի, օրինակ, գրադարանների թիվը, ինչը դարձյալ կհանգեցնի որոշակի տնտեսումների:

Ասվածը նշանակում է, որ հաշվարկված **22108.4** հազ. դրամը այն **նվազագույն գումարն** է, որը կտնտեսվի դիտարկվող համայնքների խոշորացման արդյունքում: Եվ մյուս տնտեսումներն էլ հաշվի առնելու դեպքում այն կարող է հասնել մինչև 30.0 միլիոն դրամ և ավելի գումարի չափի:

Խոշորացման արդյունքում տնտեսվող նվազագույն գումարը խոշորացվող համայնքների բյուջետային ծախսերի հետ համադրելիս պարզ է դառնում, որ տնտեսվող **22108.4** հազ. դրամը նույնիսկ մի փոքր ավելին է, քան Սալլի, Հորբատեղ, Յերմոն, Գողթանիկ, Վարդահովիտ, Հորս համայնքների 2009 թ. բյուջեների ծախսերը միասին վերցված (նշյալ համայնքները ամենափոքր բյուջետային ծախսեր ունեցողներն են), կամ մի փոքր է զիջում Շատին (ամենամեծ) համայնքի ծախսերին և այլն (տես աղյուսակ 15):

¹³ Աղբյուրը՝ www.region.am

Աղյուսակ 15. Խոշորացվող համայնքների 2009 թ. բյուջեների փաստացի ծախսերը գործառնական դասակարգմամբ¹⁴

(հազ. դրամ)

ԶԶ	Համայնք	Ընդամենը ծախսեր	Ընդհանուր բնույթի համայնքային ծառայություններ			Տնտեսական հարաբերություններ	Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություն	Հանգիստ, սշակույթ և կրոն	Կրթություն	Սոցիալական պաշտպանություն
			Ընդամենը	Վարչական բյուջե	Ֆոնդային բյուջե					
1	Հորբատեղ	3,246.8	2,166.4	2,166.4	-	660.0	25.0	395.4	-	-
2	Գողթանիկ	3,856.5	3,196.5	2,896.5	300.0	660.0	-	-	-	-
3	Վարդահովիտ	4,228.0	3,310.9	2990.9	320.0	701.1	-	216.0	-	-
4	Շատին	25,681.6	18,250.9	14,050.9	4,200.0	680.0	1,000.0	2,635.7	115.0	3,000.0
5	Հերմոն	3,281.2	3,231.2	2,909.2	322.0	15.0	35.0	-	-	-
6	Եղեգիս	5,349.0	5,040.6	5,040.6	-	-	-	308.4	-	-
7	Սալլի	2,149.2	1,641.4	1,641.4	-	-	-	507.8	-	-
8	Աղնջաձոր	7,208.2	5,608.3	5,189.8	418.5	660.0	48.0	891.9	-	-
9	Հորս	5,213.3	4,313.3	4,313.3	-	660.0	-	240.0	-	-
10	Արտաբույնք	13,429.0	10,422.4	10,422.4	-	660.0	30.0	2,166.6	-	150.0
11	Թառաթունք	6,507.5	5,907.8	5,907.8	-	-	29.7	570.0	-	-
12	Քարագլուխ	11,830.3	10,116.9	9,561.9	555.0	660.0	40.0	1,013.4	-	-

Ինչպես արդեն նշվել է, տնտեսական արդյունավետության գնահատման տարածված ցուցանիշներից են բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերն ու վարչական ծախսերի տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերի կազմում:

Դիտարկվող համայնքներում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը տատանվում են 6539.4 դրամից մինչև 19119.5 դրամի սահմաններում, միջինը կազմելով 11330.7 (տես աղյուսակ 16): Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (**22108.4** հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը կկազմեն առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ, օրինակ, վարչական շենքերի պահպանման հետ կապված ծախսերի գծով) **7112.8** դրամ: Նման ցուցանիշ, բացառությամբ Սալլի համայնքի, ոչ մի այլ համայնքում չի գրանցվել: Այս ցուցանիշը փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից 1.1-ից մինչև 2.7 անգամ:

¹⁴ Աղբյուրը՝ www.region.am

Աղյուսակ 16. Խոշորացվող համայնքների վարչական ծախսերի որոշ բնութագրիչներ

ԳԳ	Համայնք	Բնակչություն	Մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսեր	Վարչական ծախսերն ընդհանուր ծախսերի կազմում
1	Հորբատեղ	265 մարդ	8,175.1 դրամ	66.7 %
2	Գողթանիկ	220 մարդ	14,529.5 դրամ	82.9 %
3	Վարդահովիտ	235 մարդ	14,088.9 դրամ	78.3 %
4	Շատին	2,035 մարդ	8,968.5 դրամ	71.1 %
5	Ջերմոն	169 մարդ	19,119.5 դրամ	98.5 %
6	Եղեգիս	512 մարդ	9,844.9 դրամ	94.2 %
7	Սալլի	251 մարդ	6,539.4 դրամ	76.4 %
8	Աղնջաձոր	480 մարդ	11,684.0 դրամ	77.8 %
9	Հորս	318 մարդ	13,563.8 դրամ	82.7 %
10	Արտաբույնք	1,155 մարդ	9,023.7 դրամ	77.6 %
11	Թառաթունք	636 մարդ	9,289.0 դրամ	90.8 %
12	Քարազուլխ	908 մարդ	11,142.0 դրամ	85.5 %

Դիտարկվող համայնքներում ընդհանուր ծախսերի կազմում վարչական ծախսերի տեսակարար կշիռները տատանվում են 66.7 %-ից մինչև 98.5 %-ի սահմաններում (տես աղյուսակ 16): Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (22108.4 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում այդ ցուցանիշը կկազմի առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) **55.6 %**: Նման ցուցանիշ չի գրանցվել դիտարկվող համայնքներից և ոչ մեկում: Այն փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից 1.2-ից մինչև 1.8 անգամ:

6. Արենի համայնք

Արենի համայնքն առաջարկվում է ձևավորել հետևյալ համայնքների խոշորացման միջոցով՝ *Արենի, Խաչիկ, Ելփին, Չիվա, Ռինդ (ընդամենը 5 համայնք)*:

Նոր ձևավորվող համայնքը կազմված կլինի վեց բնակավայրից և կունենա 6805 բնակիչ:

Նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում վարչական ծախսերի հնարավոր կրճատումները գնահատելու համար կիրառվել է 1-ին մոտեցումը, համաձայն որի դիտարկվել են խոշորացվող համայնքների հաստիքացուցակները (տես աղյուսակ 17):

Աղյուսակ 17. Արենի խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքների հաստիքացուցակները (01.01.2010 դրությամբ)¹⁵

Անվանում	Արենի	Խաչիկ	Ելիկո	Չիլա	Ռինդ
Համայնքի ղեկավար	1	1	1	1	1
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	1	1	1	-	-
Աշխատակազմի քարտուղար	1	1	1	1	1
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	1	-	1	-	1
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	-	1	-	-	-
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	1	-	1	-	1
Գլխավոր մասնագետ – մեթոդիստ	1	-	-	-	-
Ջրաբաշխ	-	1	-	-	-
Առաջատար մասնագետ	1	1	2	2	2
Համակարգչային օպերատոր	-	1	1	1	-
Մեքենագրուհի	1	-	-	-	-
Հավաքարար	-	-	1	1	-
Վարորդ	-	1	-	-	-
Պահակ	-	1	-	-	-
Ընդամենը	8	9	9	6	6

Աղյուսակ 17-ի տվյալների մեխանիկական գումարումը ցույց է տալիս, որ մինչև խոշորացումը, Արենի խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքներում 2010թ.-ին կլինեին 38 միավոր հաստիքներ, որոնց պահպանման համար կպահանջվեր 44293.2 հազ. դրամ, որից աշխատավարձի գծով՝ 37320.0 հազ. դրամ, իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով՝ 6973.2 հազ. դրամ (տես աղյուսակ 18):

Աղյուսակ 18. Արենի խոշորացվող համայնքի կազմի մեջ մտնող նախկին համայնքների աշխատակիցների հանրագումարային թիվն ու նրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը

Անվանում	Հաստիքային միավոր	Դրույթաչափ (հազ. դրամ)	Տարեկան ծախս (հազ. դրամ)		
			Ընդամենը	Աշխատավարձ	Սոցապ. հատկացումներ
Համայնքի ղեկավար	5	130.0-180.0	11298.0	9960.0	1338.0
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	3	80.0-120.0	4122.0	3480.0	642.0
Աշխատակազմի քարտուղար	5	78.0-125.0	6969.6	5880.0	1089.6
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	3	72.5-96.0	3573.6	2982.0	591.6
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ - հաշվապահ	1	96.0	1372.8	1152.0	220.8
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	3	72.5-96.0	3573.6	2982.0	591.6
Գլխավոր մասնագետ – մեթոդիստ	1	80.0	1152.0	960.0	192.0
Ջրաբաշխ	1	40.0	600.0	480.0	120.0

¹⁵ Աղբյուրը՝ Վայոց Ձորի մարզպետարան

Առաջատար մասնագետ	8	50.0-73.5	7036.8	5784.0	1252.8
Համակարգչային օպերատոր	3	35.0-45.0	1843.2	1476.0	367.2
Մեքենագրուհի	1	40.0	600.0	480.0	120.0
Հավաքարար	2	30.0-42.0	1089.6	864.0	225.6
Վարորդ	1	40.0	600.0	480.0	120.0
Պահակ	1	30.0	462.0	360.0	102.0
Ընդամենը	38		44293.2	37320.0	6973.2

Ծանոթություն: Աղյուսակում ներկայացված աշխատավարձի և սոցիալական ապահովագրության գումարների տարեկան ծախսերի հաշվարկը կատարվել է՝ ելնելով կոնկրետ համայնքում կոնկրետ հաստիքային միավորի համար հաստատված դրույքաչափից¹⁶: Այն հաստիքների դեպքում, որոնց քանակը 1-ից ավելի է, հաշվարկները ներկայացված են ստորև:

• **Համայնքի ղեկավար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*160.0+1*130.0+1*180.0+1*180.0+1*180.0 = 830.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*830.0 = 9960.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(19.0+(160.0-100.0)*5\%)+1*(19.0+(130.0-100.0)*5\%)+1*(19.0+(180.0-100.0)*5\%)+1*(19.0+(180.0-100.0)*5\%)+1*(19.0+(180.0-100.0)*5\%) = 111.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*111.5 = 1338.0$ հազ. դրամ

• **Համայնքի ղեկավարի տեղակալ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*120.0+1*80.0+1*90.0 = 290.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*290.0 = 3480.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(19.0+(120.0-100.0)*5\%)+1*(7.0+(80.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(90.0-20.0)*15\%) = 53.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*53.5 = 642.0$ հազ. դրամ

• **Աշխատակազմի քարտուղար**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*125.0+1*100.0+1*85.0+1*78.0+1*102.0 = 490.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*490.0 = 5880.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(19.0+(125.0-100.0)*5\%)+1*19.0+1*(7.0+(85.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(78.0-20.0)*15\%)+1*(19.0+(102.0-100.0)*5\%) = 90.8$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*90.8 = 1089.6$ հազ. դրամ

• **Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*80.0+1*72.5+1*96.0 = 248.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*248.5 = 2982.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(80.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(72.5-20.0)*15\%)+1*(7.0+(96.0-20.0)*15\%) = 49.3$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*49.3 = 591.6$ հազ. դրամ

• **Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*80.0+1*72.5+1*96.0 = 248.5$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*248.5 = 2982.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(80.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(72.5-20.0)*15\%)+1*(7.0+(96.0-20.0)*15\%) = 49.3$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*49.3 = 591.6$ հազ. դրամ

• **Առաջատար մասնագետ**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*65.0+1*60.0+2*55.0+2*73.5+2*50.0 = 482.0$ հազ. դրամ
 Տարեկան աշխատավարձ = $12*482.0 = 5784.0$ հազ. դրամ
 Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = $1*(7.0+(65.0-20.0)*15\%)+1*(7.0+(60.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(55.0-20.0)*15\%)+2*(7.0+(73.5-20.0)*15\%)+2*(7.0+(50.0-20.0)*15\%) = 104.4$ հազ. դրամ
 Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = $12*104.4 = 1252.8$ հազ. դրամ

• **Համակարգչային օպերատոր**

Ամսեկան աշխատավարձ = $1*43.0+1*45.0+35.0 = 123.0$ հազ. դրամ

¹⁶ Հաստիքների թվի և պաշտոնային դրույքաչափերի վերաբերյալ տվյալները վերցվել են Վայոց ձորի մարզպետարանից

Տարեկան աշխատավարձ = 12*123.0 = 1476.0 հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = 1*(7.0+(43.0-20.0)*15%)+1*(7.0+(45.0-20.0)*15%)+1*(7.0+(35.0-20.0)*15%) = 30.6 հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = 12*30.6 = 367.2 հազ. դրամ

• **Հավաքարար**

Ամսեկան աշխատավարձ = 1*30.0+1*42.0 = 72.0 հազ. դրամ

Տարեկան աշխատավարձ = 12*72.0 = 864.0 հազ. դրամ

Ամսեկան սոցապ. հատկացումներ = 1*(7.0+(30.0-20.0)*15%)+1*(7.0+(42.0-20.0)*15%) = 18.8 հազ. դրամ

Տարեկան սոցապ. հատկացումներ = 12*18.8 = 225.6 հազ. դրամ

Նոր ձևավորված համայնքի հաստիքացուցակն առաջարկելիս կիրառվել է 1-ին մոտեցումը՝ որոշ վերապահումներով: Մասնավորապես, վերապահումները վերաբերվում են գլխավոր մասնագետ (ֆինանսիստ-հաշվապահ) և մեքենագրուհի հաստիքներին, որոնք զրոյացվել են, քանի որ նոր ձևավորվող համայնքում առանձին-առանձին պահպանվելու են ֆինանսիստի և հաշվապահի, ինչպես նաև համակարգչային օպերատորի հաստիքներ: Որոշակի ճշգրտումներ են արվել նաև առաջատար մասնագետների և հավաքարարի աշխատավարձերը սահմանելիս: Այսպես, առաջատար մասնագետների աշխատավարձերը սահմանելիս հիմք է ընդունվել զործող համայնքներում այդ հաստիքի դրույքաչափերի միջին կշռված արժեքը՝ ավելացնելով 20 %-ով, իսկ հավաքարարի աշխատավարձը հավասարեցվել է պահակի աշխատավարձին:

Եվ այսպես, ընտրված համայնքների խոշորացման դեպքում նոր ձևավորվող համայնքում փորձագիտական գնահատմամբ առաջարկվում է ձևավորել 19 միավոր հաստիքներ, որոնց պահպանման համար կպահանջվի 22287.4 հազ. դրամ, որից աշխատավարձի գծով ծախսերը կկազմեն 18552.0 հազ. դրամ, իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով ծախսերը՝ 3735.4 հազ. դրամ (տես աղյուսակ 19):

Աղյուսակ 19. Արենի խոշորացվող համայնքի աշխատակիցների թիվն ու նրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը

Անվանում	Հաստիքային միավոր	Դրույքաչափ (հազ. դրամ)	Տարեկան ծախս (հազ. դրամ)		
			Ընդամենը	Աշխատավարձ	Սոցապ. հատկացումներ
Համայնքի ղեկավար	1	216.0	2889.6	2592.0	297.6
Համայնքի ղեկավարի տեղակալ	1	144.0	1982.4	1728.0	254.4
Աշխատակազմի քարտուղար	1	150.0	2058.8	1800.0	258.8
Գլխավոր մասնագետ - ֆինանսիստ	1	115.0	1617.7	1380.0	237.7
Գլխավոր մասնագետ - հաշվապահ	1	115.0	1617.7	1380.0	237.7
Գլխավոր մասնագետ – մեքողիստ	1	96.0	1372.8	1152.0	220.8
Ջրաբաշխ	1	48.0	710.4	576.0	134.4
Առաջատար մասնագետ	4	72.0	4492.8	3456.0	1036.8
Համակարգչային օպերատոր	1	54.0	793.2	648.0	145.2
Հավաքարար	1	36.0	544.8	432.0	112.8
Վարորդ	1	48.0	710.4	576.0	134.4
Պահակ	1	36.0	544.8	432.0	112.8
Ընդամենը	15		19335.4	16152.0	3183.4

Վարչական ներկայացուցիչ	4	50.0	2952.0	2400.0	552.0
Ընդամենը	19		22287.4	18552.0	3735.4

Արդյունքում ստացվում է, որ դիտարկվող համայնքների խոշորացման դեպքում միայն աշխատակազմերի օպտիմալացման հաշվին կարող են կրկնակի անգամ կրճատվել թե գործող հաստիքների թիվը և թե դրանց պահպանման հետ կապված ծախսերը: Գումարային արտահայտությամբ այդ ծախսերի տնտեսումը կազմում է **22005.8** հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի **49.7** %-ը), որից աշխատավարձի գծով ծախսի տնտեսումը կազմում է 18768.0 հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի 50.3 %-ը), իսկ սոցիալական ապահովագրության գծով ծախսի տնտեսումը՝ 3237.8 հազ. դրամ (կամ նախկին ծախսի 46.4 %-ը):

Համայնքների խոշորացման արդյունքում միայն աշխատավարձի գծով ծախսը չէ, որ կարող է տնտեսվել: Միանշանակ կարելի է ասել, որ զգալի տնտեսումներ կլինեն նաև նախկին համայնքների վարչական շենքերի պահպանման ծախսերի գծով, քանի որ խոշորացման արդյունքում անհրաժեշտություն կառաջանա պահպանել ընդամենը մեկ վարչական շենք: Բացի այդ, հնարավոր է, որ տնտեսումներ կլինեն նաև գործող հիմնարկների պահպանման գծով: Խոշորացվող համայնքներում գործում են հետևյալ հիմնարկները¹⁷.

- Արենի՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Խաչիկ՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Ելփին՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Զիվա՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան
- Ռինդ՝ բուժկետ, դպրոց, գրադարան

Փաստորեն, նշյալ համայնքների խոշորացման արդյունքում նոր ձևավորված համայնքում գործելու են՝ 5 բուժկետ, 5 դպրոց և 5 գրադարան: Կարելի է ենթադրել, որ որոշ չափով կկրճատվի, օրինակ, գրադարանների թիվը, ինչը դարձյալ կհանգեցնի որոշակի տնտեսումների:

Ասվածը նշանակում է, որ հաշվարկված **22005.8** հազ. դրամը այն **նվազագույն գումարն** է, որը կտնտեսվի դիտարկվող համայնքների խոշորացման արդյունքում: Եվ մյուս տնտեսումներն էլ հաշվի առնելու դեպքում այն կարող է լինել ավելին:

Խոշորացման արդյունքում տնտեսվող նվազագույն գումարը խոշորացվող համայնքների բյուջետային ծախսերի հետ համադրելիս պարզ է դառնում, որ տնտեսվող **22005.8** հազ. դրամը մի փոքր ավելին է, քան Ռինդ համայնքի 2009 թ. բյուջեի ծախսերը կամ մի փոքր է զիջում Արենի համայնքի բյուջեի ծախսերին (տես աղյուսակ 20):

¹⁷ Աղբյուրը՝ www.region.am

Աղյուսակ 20. Խոշորացվող համայնքների 2009 թ. բյուջեների փաստացի ծախսերը գործառնական դասակարգմամբ¹⁸

(հազ. դրամ)

ՀՀ	Համայնք	Ընդամենը ծախսեր	Ընդհանուր բնույթի համայնքային ծառայություններ		Տնտեսական հարաբերություններ	Շրջակա միջավայրի պաշտպանություն	Բնակարանային շինարարություն և կոմունալ ծառայություն	Առողջապահություն	Համգիտ, մշակույթ և կրթ	Կրթություն	Սոցիալական պաշտպանություն
			Վարչական բյուջե	Ֆոնդային բյուջե							
1	Արենի	23,807.3	12,959.4	496.3	1,289.8	1,919.2	1,243.0	-	2,952.6	662.0	2,285.0
2	Խաչիկ	14,203.6	10,258.0	-	1,360.0	-	-	-	1,585.6	-	1,000.0
3	Ելփին	17,037.8	11,840.2	-	1,360.0	-	50.0	-	2,687.6	-	1,100.0
4	Չիվա	14,742.5	10,526.9	1,294.0	660.0	200.0	-	-	1,261.6	-	800.0
5	Ռինդ	20,983.9	13,126.3	-	660.0	400.0	1,825	448.0	2,673.8	1,385.8	465.0

Ինչպես արդեն նշվել է, տնտեսական արդյունավետության գնահատման տարածված ցուցանիշներից են բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերն ու վարչական ծախսերի տեսակարար կշիռը ընդհանուր ծախսերի կազմում:

Դիտարկվող համայնքներում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը տատանվում են 7285.2 դրամից մինչև 11510.1 դրամի սահմաններում, միջինը կազմելով 8890.7 (տես աղյուսակ 21): Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (**22005.8** հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում բնակչության մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսերը կկազմեն առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ, օրինակ, վարչական շենքերի պահպանման հետ կապված ծախսերի գծով) 5656.9 դրամ: Նման ցուցանիշ ոչ մի համայնքում չի գրանցվել: Այս ցուցանիշը փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից 1.29-ից մինչև 2.03 անգամ:

Աղյուսակ 21. Խոշորացվող համայնքների վարչական ծախսերի որոշ բնութագրիչներ

ՀՀ	Համայնք	Բնակչություն	Մեկ շնչին ընկնող վարչական ծախսեր	Վարչական ծախսերն ընդհանուր ծախսերի կազմում
1	Արենի	1847 մարդ	7,285.2 դրամ	56.5 %
2	Խաչիկ	1030 մարդ	9,959.2 դրամ	72.2 %
3	Ելփին	1383 մարդ	8,561.2 դրամ	69.5 %
4	Չիվա	1027 մարդ	11,510.1 դրամ	80.2 %
5	Ռինդ	1518 մարդ	8,647.1 դրամ	62.6 %

¹⁸ Աղբյուրը՝ www.region.am

Դիտարկվող համայնքներում ընդհանուր ծախսերի կազմում վարչական ծախսերի տեսակարար կշիռները տատանվում են 56.5 %-ից մինչև 80.2 %-ի սահմաններում (տես աղյուսակ 21): Համայնքների խոշորացման արդյունքում ծախսերի նվազագույն տնտեսման հաշվին (22005.8 հազ. դրամ) նոր ձևավորված համայնքում այդ ցուցանիշը կկազմի առավելագույնը (քանի որ ակնկալվում են նաև այլ տնտեսումներ) 42.4 %: Նման ցուցանիշ չի գրանցվել դիտարկվող համայնքներից և ոչ մեկում: Այն փոքր է դիտարկվող համայնքների համապատասխան ցուցանիշներից 1.3-ից մինչև 1.9 անգամ:

Վայոց Ձորի մարզում համայնքների խոշորացման հնարավոր հետևանքները ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների գումարների վրա

Համայնքների բյուջեների բազմաթիվ ուսումնասիրություններ ցույց են տալիս, որ մեծամասնություն կազմող համայնքների բյուջեների եկամուտների գրեթե կեսը ձևավորվում են պետական բյուջեի ստացվող պաշտոնական տրանսֆերտների, իսկ հիմնականում՝ ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների հաշվին: Այս առումով բացառություն չեն կազմում նաև Վայոց Ձորի համայնքները:

Ասվածը նշանակում է, որ համայնքների խոշորացման հարցը քննարկելիս պետք չէ անտեսել խոշորացման արդյունքում պետական բյուջեից համայնքներին տրամադրվող ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների հնարավոր փոփոխությունները:

Ներկայումս մշակվել և Ազգային ժողովի կողմից առաջին ընթերցմամբ ընդունվել է «Ֆինանսական համահարթեցման մասին» ՀՀ նոր օրենքի նախագիծ¹⁹, համաձայն որի ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների հաշվարկման հիմքում կդրվի ոչ միայն համայնքների եկամտային ունակությունը, այլ նաև նրանց ծախսային կարիքները՝ հաշվի առնելով համայնքների այնպիսի յուրահատկություններ, ինչպիսիք են՝ համայնքի բնակչության թիվը, համայնքի կազմում ընդգրկված բնակավայրերի թիվը, համայնքի բնակչության տարիքային կառուցվածքը, համայնքի հեռավորությունը մարզկենտրոնից և մայրաքաղաքից, համայնքի լեռնային կամ բարձր լեռնային լինելը և այլն:

Համայնքների խոշորացման արդյունքում ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների հնարավոր փոփոխությունները հաշվարկվել են թե գործող օրենքի և թե նոր օրենքի նախագծի հիման վրա:

Աղյուսակ 22-ում ներկայացված են խոշորացվող համայնքների 2010 թ. ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների գումարները՝ հաշվարկված նոր և գործող օրենքների հիման վրա:

Աղյուսակ 22. Խոշորացվող համայնքների ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաները (հազ. դրամ)

ՀՀ	Համայնք	Հաշվարկված նոր օրենքի նախագծի հիման վրա	Հաշվարկված գործող օրենքի հիման վրա
	Շատին համայնք		
1	Աղնջաձոր	10329.0	5370.0
2	Արտաբուլյնք	18328.8	14395.7
3	Գողթանիկ	7727.4	3500.0

¹⁹ Օրենքի նախագծի մշակման աշխատանքներին ակտիվորեն մասնակցել են Համայնքների ֆինանսիստների միավորման փորձագետները

4	Եղեգիս	10504.8	5603.8
5	Թառաթումբ	12274.6	7546.5
6	Չերմոն	7401.6	3500.0
7	Չորբատեղ	8251.9	3500.0
8	Չորս	8455.3	3413.5
9	Շատին	27586.7	25139.1
10	Սալլի	7720.3	3500.0
11	Վարդահովիտ	7938.6	3500.0
12	Քարագլուխ	15518.6	10754.0
	Ընդամենը	142037.6	89722.6
	Եղեգնաձոր համայնք		
1	Եղեգնաձոր	79,233.1	90,152.6
2	Ագարակաձոր	19,101.4	16,194.2
3	Գնիշիկ	7,624.9	3,500.0
4	Գետափ	29,173.7	28,010.1
5	Արփի	17,414.7	14,056.5
6	Աղավնաձոր	24,578.4	20,987.9
7	Գլաձոր	31,721.5	31,051.9
8	Վերնաշեն	17,911.0	14,551.1
	Ընդամենը	226,758.7	218,504.30
	Ջերմուկ համայնք		
1	Ջերմուկ	68,792.3	52,010.0
2	Գնդեվազ	16,384.8	10,976.2
	Ընդամենը	85,177.10	62,986.20
	Վայք համայնք		
1	Վայք	61,625.2	66,820.1
2	Արին	7,479.9	3,500.0
3	Ազատեկ	10,053.4	5,173.5
4	Արտավան	8,116.7	3,500.0
5	Սարավան	7,496.1	3,500.0
6	Փոռ	6,494.6	3,500.0
7	Չերիեր	15,780.8	10,838.5
8	Կարմրաշեն	8,123.4	3,500.0
9	Ջեղեա	6,884.5	3,500.0
	Ընդամենը	132,054.60	103,832.10
	Ջառիթափ համայնք		
1	Ջառիթափ	12,274.6	7,546.5
2	Բարձրունի	8,782.7	3,946.9
3	Գոմք	7,919.3	3,500.0
4	Խնձորուտ	11,564.4	6,334.6
5	Մարտիրոս	12,487.5	7,290.0
6	Նոր Ազնաբերդ	6,603.3	3,611.2
7	Սերս	7,699.5	3,500.0

	Ընդամենը	67,331.3	35,729.2
	Արենի համայնք		
1	Արենի	23,512.7	18,732.2
2	Խաչիկ	17,041.4	11,788.4
3	Ելփին	19,828.2	15,523.6
4	Զիվա	15,830.9	11,494.3
5	Ռինդ	21,857.0	17,753.1
	Ընդամենը	98,070.2	75,291.6

Աղյուսակ 22-ի տվյալները ցույց են տալիս, որ մարզի բոլոր համայնքները, բացառությամբ Վայք և Եղեգնաձոր համայնքների, կստանան ավելի շատ ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաներ նոր օրենքը կիրառելու դեպքում:

Հետաքրքիր է դիտարկել, թե որքան կկազմեն ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների գումարները համայնքների խոշորացումից հետո (տես աղյուսակ 23):

Աղյուսակ 23. Համայնքների ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաները խոշորացումից առաջ և հետո

(հազ. դրամ)

ՀՀ	Համայնք	Հաշվարկված նոր օրենքի նախագծի հիման վրա		Հաշվարկված գործող օրենքի հիման վրա	
		Նախքան խոշորացնելը հանրագումարային թիվ	խոշորացումից հետո	Նախքան խոշորացնելը հանրագումարային թիվ	խոշորացումից հետո
1	Շատին	142,037.6	128,926.8	89,722.6	≈ 80,000.0
2	Եղեգնաձոր	226,758.7	275,782.6	218,504.3	≈ 200,000.0
3	Ջերմուկ	85,177.1	86,099.5	62,986.20	≈ 82,000.0
4	Վայք	132,054.6	133,588.2	103,832.1	≈ 93,000.0
5	Ջառիթափ	67,331.3	64,593.9	35,729.2	≈ 40,000.0
6	Արենի	98,070.2	91,476.0	75,291.6	≈ 80,000.0

Աղյուսակ 24-ի տվյալները ցույց են տալիս, որ թե նոր օրենքի նախագծի և թե գործող օրենքի հիման վրա հաշվարկելու դեպքում համայնքների խոշորացման արդյունքում դոտացիաների գումարը կարող է լինել ավելի քիչ, քան խոշորացվող համայնքների դոտացիաների հանրագումարն է:

Աղյուսակ 24. Համայնքների խոշորացման արդյունքում ֆինանսական համահարթեցման դոտացիաների գծով առաջացող օգուտներն ու վնասները

(հազ. դրամ)

ՀՀ	Համայնք	Հաշվարկված նոր օրենքի նախագծի հիման վրա		Հաշվարկված գործող օրենքի հիման վրա	
		Գումար	%	Գումար	%
1	Շատին	-13,110.8	-9.2	-9,722.6	-10.8
2	Եղեգնաձոր	+49,023.9	+21.6	-18,504.3	-8.5
3	Ջերմուկ	+922.4	+1.1	+19,013.8	+30.2
4	Վայք	+1,533.6	+1.2	-10,832.1	-10.4

5	Ջառիթափ	-2,737.4	-4.1	+4,270.8	+12.0
6	Արենի	-6,594.2	-6.7	+4,708.4	+6.3

Չնայած այն հանգամանքին, որ տարբեր համայնքներում տարբեր միտումներ են նկատվում, այնուամենայնիվ, աղյուսակ 23-ի տվյալներից կարելի է նկատել մի օրինաչափություն, այն է՝ խոշորացումից հետո նոր ձևավորվող համայնքները ֆինանսական համահարթեման դոտացիաների գծով կստանան ավելի շատ գումար, եթե վերջիններս հաշվարկվեն նոր օրենքի նախագծի և ոչ թե գործող օրենքի հիման վրա: Մասնավորապես,

- Շատին համայնքը կստանա 1.61 անգամ ավելի գումար
- Եղեգնաձոր համայնքը կստանա 1.38 անգամ ավելի գումար
- Ջերմուկ համայնքը կստանա 1.05 անգամ ավելի գումար
- Վայք համայնքը կստանա 1.44 անգամ ավելի գումար
- Ջառիթափ համայնքը կստանա 1.61 անգամ ավելի գումար
- Արենի համայնքը կստանա 1.14 անգամ ավելի գումար

Նշյալ թվերը խոսում են այն մասին, որ նպատակահարմար է համայնքների խոշորացման գործընթացն իրականացնել «ֆինանսական համահարթեցման մասին» նոր օրենքի ներդրմանը զուգահեռ, ինչը հնարավորություն կտա խոշորացման գործընթացը համայնքների համար դարձնել տնտեսապես առավել նպատակահարմար: